

Регулювання основ державної служби

Закон «Про державну службу» визначає принципи, правові та організаційні засади забезпечення публічної, професійної, політично неупередженої, ефективної, орієнтованої на громадян державної служби, яка функціонує в інтересах держави і суспільства, а також порядок реалізації громадянами України права рівного доступу до державної служби, що базується на їхніх особистих якостях та досягненнях.

Відповідно до ст. 1 Закону «Про державну службу»: Державна служба - це публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави, зокрема щодо:

1) аналізу державної політики на загальнодержавному, галузевому і регіональному рівнях та підготовки пропозицій стосовно її формування, у тому числі розроблення та проведення експертизи проектів програм, концепцій, стратегій, проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів міжнародних договорів;

2) забезпечення реалізації державної політики, виконання загальнодержавних, галузевих і регіональних програм, виконання законів та інших нормативно-правових актів;

3) забезпечення надання доступних і якісних адміністративних послуг;

4) здійснення державного нагляду та контролю за дотриманням законодавства;

5) управління державними фінансовими ресурсами, майном та контролю за їх використанням;

6) управління персоналом державних органів;

7) реалізації інших повноважень державного органу, визначених законодавством.

2. Державний службовець - це громадянин України, який займає посаду державної служби в органі державної влади, іншому державному органі, його апараті (секретаріаті) (далі - державний орган), одержує заробітну плату за рахунок коштів державного бюджету та здійснює встановлені для цієї посади повноваження, безпосередньо пов'язані з виконанням завдань і функцій такого державного органу, а також дотримується принципів державної служби.

Закон проводить і фіксує чітку межу між політичною діяльністю та професійною державною службою, між політиком, який часто живе, як то кажуть, від виборів до виборів, і державним службовцем, покликаним забезпечувати стабільність, спадкоємність і ефективність роботи державної машини.

Новий закон про державну службу торкнеться долі майже 300 тисяч українців, які сьогодні мають статус державного службовця.

Цей закон пропонує окреслити рамки інституту державної служби. А досягти цього можна через розподіл державних і політичних посад. За даним законом до політичних належать посади: Президента України, народних депутатів України, Прем'єр-міністра і віце-прем'єр-міністрів України,

міністрів і заступників міністрів. Оскільки роль і функції людей, які займають політичні посади, принципово відрізняються від ролі державних службовців, закон пропонує регулювати їхній статус окремими законодавчими актами і не поширює свою дію на політичну сферу.

Так, формулюючи основні принципи державної служби, автори закону серед іншого, прямо вказують на «політичну нейтральність і лояльність – відмову державного службовця від демонстрації власних політичних поглядів і свого ставлення до політичних сил, партій, блоків, недопущення їхнього впливу на виконання службових обов'язків, підпорядкування діяльності державного службовця завданням держави та її законно сформованих органів влади». І це повністю відповідає європейській практиці. Навіть більше, визначаючи правовий статус державних службовців, закон висуває цілком конкретні вимоги щодо лояльності, політичної нейтральності та професійності чиновника, які збігаються з вимогами, до яких давно звик той же європейський бюрократ.

Новий закон – це політична нейтральність, професійність та стабільність. За законом звільняти держслужбовця можна буде лише за некомпетентність або якісь правопорушення, а не на суб'єктивний розсуд керівника.

У разі ухвалення законопроекту державні службовці:

- не матимуть права бути членами політичних партій (у майбутньому, зі зміцненням демократичних традицій і правової культури, така заборона може бути чинною лише для вищих державних службовців – саме такий еволюційний шлях упродовж останніх 100 років пройшли практично всі демократичні країни світу);

- не зможуть провадити підприємницьку діяльність та працювати за сумісництвом (дозволяється лише викладацька, наукова та творча діяльність, медична практика, інструкторська та суддівська практика в спорті, що здійснюються у позаробочий час);

- не матимуть права на страйкування.

Відповідно до закону адміністративні, політичні та патронатні посади будуть розмежовані. Такий підхід є правильним, оскільки порядок зайняття та звільнення, а головне, функції осіб, які займають зазначені посади, є суттєво відмінними.

Політики мають розробляти стратегію розвитку тієї чи іншої сфери, працівники патронатної служби – їм в цьому допомагати, а службовці – втілювати у життя розроблену політиками стратегію.

Однією з головних новацій законопроекту є впровадження посади державного секретаря міністерства – найвищої посади в державній службі – який має стати посередником між політично призначеним міністром і державними службовцями-професіоналами, відповідатиме за належну роботу держслужбовців. Разом з тим, за законом, втраять статус представників державної служби працівники допоміжної ланки, ті службовці, у яких відсутні особливі публічні (владні) повноваження та чия робота полягає в обслуговуванні поточної діяльності органів державної влади як організацій.

Втрачать статус державного службовця секретарі, бухгалтери, системні адміністратори, аудиторів, охоронці, водії, особи, які здійснюють прибирання і ремонт приміщень, прилеглих територій, виконують у державних органах низькокваліфіковані роботи та інші технічні функції. Закон пропонує вивести їх за межі держслужби. Правовий статус цих працівників повинен регулюватися трудовим законодавством, а не законом «Про державну службу».

Закон України «Про державну службу» приділяє велику увагу конкурсній процедурі призначення на посади в органах виконавчої влади, підвищенню професійного рівня чиновників, яких поділятимуть на три категорії. Службовець низької категорії може не мати університетського диплому, а вищий службовець мусить не тільки бути дипломованим, а ще й знати іноземну мову. Дефіцит компетентності та професіоналізму – одна з ключових проблем державної служби в Україні. В її основі – законодавство, яке залишає державних службовців сам на сам із суб'єктивізмом керівників, не даючи жодних гарантій захисту від їх зловживань. Промовистий приклад – практика звільнення держслужбовців від своїх обов'язків через безпідставну реорганізацію органу влади або формування «нової команди». Система оцінювання діяльності державних службовців та їх регулярна атестація, а також наявні дисциплінарні санкції давно знецінилися й фактично імітують оцінювання. Практика «підвищення кваліфікації» на тлі зазначених проблем і формування команд «під себе» обертається даремно витратою коштів держбюджету. У зв'язку з цим закон наголошує на необхідності ретельного відрегулювання системи конкурсного відбору на державну службу. Забезпечення належного рівня професійності – компетентного, об'єктивного й неупередженого виконання службовцями своєї роботи – передбачає відмову від практики набору та звільнення з посад за ознакою політичної належності. Однак ще важливішим є відбір на державну службу осіб з необхідним рівнем освіти, навичок і досвіду. Саме цьому повинен служити вдосконалений інститут конкурсного відбору кандидатів на посади в органах виконавчої влади.

Пенсійне забезпечення державних службовців здійснюється відповідно до [Закону України](#) «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Дніпровське районне
управління юстиції
у м. Києві